

Thomas Kuhn'un Bilim Tartışmaları Üzerine

Begüm Akış

beguma@baskent.edu.tr

Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Bilim dünyasının en önemli felsefecilerinden biri olan Thomas Kuhn'un ortaya çıkardığı felsefik tartışmalarla yeni bir boyut yarattığı kesinlikle tartışılmaz bir olgudur.

Thomas Kuhn'un paradigma kavramı, belli öğelerin oluşturduğu -ki bu öğeler tüm simgesel genellemeleri, metafizik kavramını, değerleri ve örnekleri kapsamaktadır- normal bilimi vareden, olmaz ise olmaz olgulardan biri olarak söylenebilir. Bu paradigmaların veri kabul edilip üzerinde çalışma yapılması, normal bilimin gelişim sürecinde oldukça önem taşımaktadır. Normal bilimin dönüşüm süreçleri konusundaki somut görüşü, bir bakıma bilimsel çalışmaların bilimi ve ana teorileri farklı evrelere taşınmasını sağlamaktadır.



Thomas Kuhn
(1922 – 1996)

Thomas Kuhn, bu dönüşüm süreçlerini 'bilim öncesi' evresi ile başlatmaktadır. Bilim öncesi süreci daha sonra gelişim göstererek 'normal bilim' olarak yerini almıştır. Normal bilimin belli bir evreden sonra daha da gelişerek ters olguların çatışmalarının sonucunda bir noktadan sonra tıkanmasına ve normal bilimin bir kriz sürecine girmesine neden olduğunu savunmaktadır. Bu kriz süreçlerinin, bir bakıma normal bilimi farklı bir tabana taşıyarak bir devrim ile yeni normal bilimin ortaya çıkmasını sağladığını söylemektedir. Bu yeni bilimin gelişim sürecinin de eninde sonunda bir krize maruz kalacağı kaçınılmaz olacak ve bu da yeni normal bilimi daha da yeni bir sürece taşıyacaktır.

Bilim Öncesi → Normal Bilim → Kriz- Devrim → Yeni Normal Bilim → Yeni Bunalımlar

Bu döngüdeki en önemli kısımlardan biri, normal bilimin tıkanma noktasında ortaya çıkan kriz safhası ve oluşan bilimsel devrimin oluşumudur. Bu devrim yeni oluşumları ve yeni paradigmaları kendisiyle beraberinde getirmektedir ve yeni normal bilimin temellerini atmaktadır. Ancak ne var ki, bu yeni bilim sürecinin de, er ya da geç tekrar bir kriz ortamına yani yeni bulalımlara girmesi kaçınılmaz olacaktır, Kuhn tarafından iddia edilmektedir.

Kuhn, normal bilimi, paradigma kurallarınca yönlendirilen bir bulmaca-çözme faaliyetleri olarak belirtmektedir. Bu bulmacalar, hem teorik bulmacalar hem de deneysel doğayla ilgili bulmacalardır. (Normal Bilimin bilim adamlarının, bir paradigmanın, paradigma içinde yöneltilen bulmacaların çözümü için gerekli koşulları sağladığını önceden kabul etmeleri gerekmektedir.) Kuhn, bu bulmaca çözümedeki başarısızlık, paradigmanın yetersizliğinden çok bilim adamının yetersizliğinden kaynaklandığını savunmaktadır. Çözüme direnen bulmacalar, bir paradigmanın yanlışlamaları olmaktan çok anomaliler olarak gözükmektedir. Tüm paradigmaların anomalilerinin söz konusu olması gayet doğal bir durumdur ve Kuhn tüm yanlışlamacılık imalarını reddetmektedir.

Ancak, burada tartışılması gereken konu, Thomas Kuhn'un bu döngüsünün "normal bilim" için yapılmış olmasıdır. Sosyal bilimlerin göz ardı edildiği ve ana bilinen bilimler dışında olduğu gibi sezinlemelere yol açmaktadır. Sosyal bilimde, Kuhn'un bahsettiği paradigma ve paradigma döngüsü, "Acaba gerçekten işlemekte midir?" sorusunu akıllarda bırakmaktadır. Şu bir gerçektir ki, sosyal bilimi normal bilimden ayıran en önemli özellik, sadece "sosyal" kelimesinin kullanılmış olması değildir. İnsan baz alındığında, sosyal bilimin varlığı gerçekten de ortaya çıkmaktadır. Normal bilimlerde ana merkez noktasının doğa ve çeşitli güçler olması, yani nesnellığe dönüştürülmüş olması, zaman zaman özne bakış açısını göz ardı etmelerine sebep olmaktadır. Kişilerin dünyayı ne biçimde kurguladıkları önemlidir. Aslında özne bir varlık olan insanın, olayları kurgulama biçiminde nesnel davranma çabalarının, pozitivist bakış açısının bir başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Sosyal bilimin uğraştığı tüm alanlar içerisinde pozitivist bir bakış açısı söz konusu olup olmayacağı da başka bir tartışma konusudur. Buradaki en büyük ayırım, belki de dünyayı kurgulama biçimleri olarak söylenebilir.

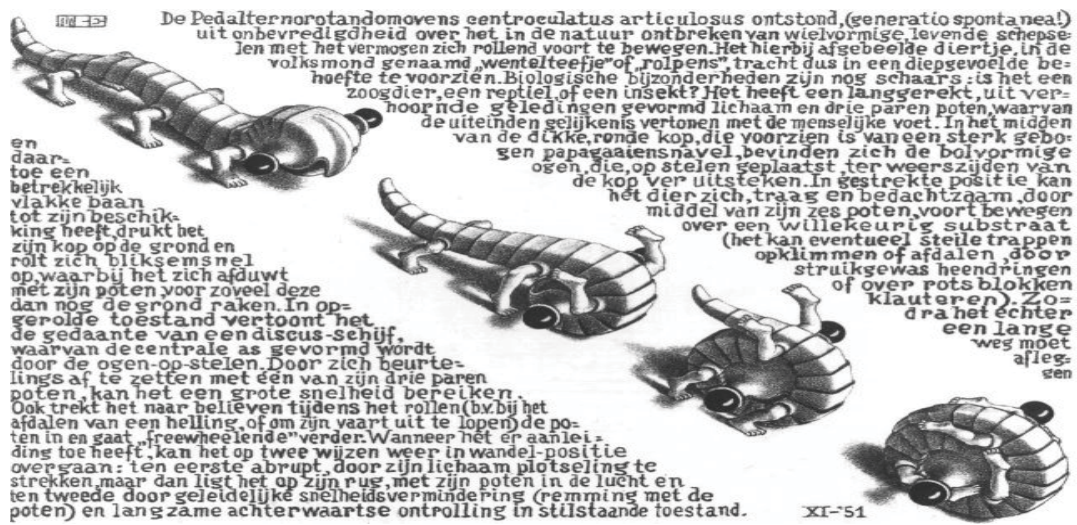
Uygulamaya dönük çalışmalar, sosyal bilimler içerisinde rahatsız edici bir varlığa sahip olmak yerine, belki de Kuhn'un döngüsü içerisindeki evrelerin bir şekilde işlenmesini sağlayabilir. Ancak, yorumsamacı ve eleştirel bir yaklaşımın katkısının da inkar edilmesi mümkün gözükmemektedir. İşte bu bağlamda, sosyal bilim içerisindeki dönüşümün sağlanması, bir bakıma uygulama ve yorumun yaratacağı yenilikler ve devrimlerle söz konusu olabilir. Bu devrim, döngünün işlenmesini ve belki de zıt görüşler olarak bilinen kuramların bile, birlikte kullanılarak buna yardımcı olabileceği söylenebilir.

Kuhn'un normal bilimler için söylediği bu döngü, aslında pozitivist bakış açısı ile şekillendirilmiş bilimsel araştırmanın bir ilerlemeye neden olduğu tartışmasını yaratmaktadır. Ancak, pozitivizmin altını çizdiği ve uygulamaya geçirdiği metodolojik bakış açısının, aslında ölçme ve formüle etme çabaları bakımından, her bilim için gerekli olup olmadığı da tartışılan bir olgudur. Burada önemli olan, hangi metodolojinin kullanıldığından ziyade, belki de çalışılan alan içerisine katkısıdır. Ancak, bu katkının derecesi ve gerçekten de bir katkı sağlayıp sağlamadığı konusu da, belki belli kesimler tarafından tartışılacaktır. Bu tartışmaların bile bilimin gelişiminde belli bir aşama sağlayacağı kesindir.

İki ayrı uçta bulunduğu iddia edilen matematik ve felsefe bile, aslında belli alanlarda birleşip farklı bir disiplin adı altında yer alabilir. Ancak, burada önemli olan; bu iki ters alanlar diye savunulan bu disiplinlerin, amaç bakımından kullanımda ve uygulamada ortak bir yön oluşturmalarıdır.

Kaynakça:

- Barnes, B. (1982). *T.S. Kuhn and social science*. The Macmillan Press.
- Bird, A. (2001). Kuhn and philosophy of science in twentieth century, *Annual Sociology Review*, 21.
- Bird, A. (2001). Kuhn's wrong turning. *Studies in History and Philosophy of Science*, Edinbourg.
- Delanty, G. (1997). *Social science: beyond constructivism and realism*. Buckingham: Open University Press.
- Gordon, M. (1981). *Paradigma'*, sosyoloji sözlüğü. Bilim Sanat Yayınları.
- Gunnar, A.. (1994) *Critism and the history of science: Kuhn's, Lakatos's and Feyrabend*, E.J. Brill Leiden, NY.
- Gülbenikian Komisyonu (1995). *Sosyal bilimleri açm*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Horwich, P. (1993) *World changes: Thomas Kuhn and nature of science*. Cambridge: MIT Press.
- Johansson, I. (1982) *Scientific philosophy- Kuhn and Feyerabend*. Rothand Press.
- Kuhn, T.S. (1962). *Bilimsel Devrimin Yapısı*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakatos, I., & Musgrave, A. (1965). *Critism and the growth of knowledge*. Cambridge University Press.
- Voelker, D.J. (2000). Thomas Kuhn: revolution against scientific realism. *Journal of Sociology* 21, 14-32.



Insecto
Escher (1951)